

телекомунікації здатні забезпечити передачу знань та доступ до різноманітної навчальної інформації нарівні, а іноді і набагато ефективніше, ніж традиційні засоби навчання.

Ефективність дистанційного навчання безпосередньо залежить від тих викладачів, хто веде роботу з учнями в Інтернет. Це повинні бути викладачі з універсальною підготовкою: володіють сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, психологічно готові до роботи з учнями в новій навчально-пізнавальній мережевому середовищі. На жаль, у нашій країні не ведеться підготовка фахівців подібного роду. Інша проблема – інфраструктура інформаційного забезпечення студента в мережах. Питання про те, якою має бути структура і композиція навчального матеріалу залишається відкритим [4]. Поряд з цим ставиться питання про умови доступу до курсів дистанційного навчання. Не вирішено так само питання організації та проведення оцінки знань «дистанційних» учнів. Для його вирішення необхідне створення нормативно-правової бази оцінки знань учнів.

Отже, слід акцентувати увагу на необхідності створення єдиного інформаційно-освітнього простору, куди слід включити всілякі електронні джерела інформації (включаючи мережеві): віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційні служби, електронні навчальні посібники, кіберкласи тощо.

Список використаної літератури

1. *Лукашевич М. П., Туленков М. В.* Соціологія. Загальний курс : Підручник. – К. : Каравела. – 2004.- С.88.
2. Сучасний тлумачний словник української мови / уклад. Олексієнко Л. П. – К. : Кобза, 2005.
3. *Околесов О. П.* Системний підхід до побудови електронного курсу для дистанційного навчання / / Педагогіка. -1999. - № 6. -С. 50-56.
4. *Полат Е. С. Петров А.Є.* Дистанційне навчання: яким йому бути? / / Педагогіка. - 1999. - № 7. -С. 29-34.

Євген Іванов

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ЗАКЛАДАМИ

Сучасний стан демократизації управління освітніми закладами (початок XXI століття з 2000-го року – до теперішнього часу) характеризується сплеском уваги науковців-управлінців до проблем якістю управління освітніми закладами та впровадженням принципів демократизації управління освітніми закладами в Україні. Ці зміни було викликано, з одного боку, ситуацією зміни науково-педагогічних парадигм з ЗУНівської на особистісно орієнтовану парадигму освіти, з іншого, – тотальне розповсюдження інформаційних технологій, зокрема, в процес управління освітніми закладами.

Відзначимо, що попередній етап розвитку періодизації сприяв становленню фахівців, науковців-менеджерів, лідерів щодо наукових уявлень про управління освітніми закладами в Україні, які започаткували та очолили

наукові школи. Отже, сучасний етап розвитку демократизації управління освітніми закладами в Україні характеризується визнанням пріоритетності вітчизняних науковців в певних питаннях стосовно розвитку демократизації управління освітніми закладами та освітою взагалі, а також діяльністю наукових шкіл.

Напевне, що значною подією визначається початок XXI століття (з 2000-го року – до 2015 року) виникненням наукових шкіл щодо проблеми вирішення ефективного та демократичного управління освітніми закладами в Україні.

Коротко охарактеризуємо наукову школу Є. Хрикова. Хриков Євген Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри державної служби, адміністрування та управління Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевчека”. Основні напрямки професійної діяльності Є. Хрикова: педагогічна діяльність (викладає в університеті курси „Управління навчальними закладами”, „Педагогіка”, керує науковими дослідженнями магістрантів та аспірантів); адміністративна (керує кафедрою управління, член ректорату, вченої ради університету); наукова (член спеціалізованої вченої ради з захисту кандидатських та докторських дисертацій).

Професором Є. Хриковим створена наукова школа з проблем управління освітніми закладами в Україні. Наукова школа вже функціонує майже десятиріччя з початку XXI століття. Під керівництвом Є. Хрикова було підготовлено та захищено понад 25 кандидатських та докторських дисертацій.

Під керівництвом професора були успішно підготовлені та захищені дисертації, присвячені проблемам управління навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів (А. Ржевська (2002); питанням внутрішкільного управління (О. Шевченко (2003); А. Димитриев (2004)). Слід відзначити, що однією із важливих висвітлення результатів наукових досліджень в галузі управління освітніми закладами є матеріали науково-теоретичних та науково-практичних конференцій як міжнародних, так і всеукраїнських.

Під керівництвом професора Є. Хрикова та його наукової школи проводяться численні Міжнародні та Всеукраїнські науково-практичні конференції. У матеріалах збірників висвітлено: сутність та умови використання технологій управління сучасними загальноосвітніми навчальними закладами; основи психолого-управлінського консультування в освітньому менеджменті; моніторингові технології організації навчального процесу в університеті; розвиток особистісних якостей керівників в управлінні педагогічним колективом та ін.

Як члена спеціалізованої вченої ради з захисту дисертацій та провідного науковця з проблем управління освітою та освітніми закладами професора Є. Хрикова запрошують бути *офіційним опонентом* як кандидатських, так і докторських дисертаційних досліджень. У 2005 році професор Є. Хриков також був опонентом ґрунтовного докторського дослідження, яке було здійснено Г. Єльніковою [3] з проблем адаптивного управління закладами та установами середньої середньої освіти. В межах докторського дослідження науковець розробила та обґрунтувала закономірності, принципи, функції, механізм адаптивного управління соціально-педагогічними системами; теоретично обґрунтувала модель цілісної системи адаптивного управління загальною середньою освітою в регіоні, базові кваліметричні субмоделі освітнього

моніторингу діяльності на різних рівнях управління загальною середньою освітою, субмоделі атестації керівників і підлеглих, яка відбиває різний рівень партисипативності і варіативності узгодження дій. Авторкою було удосконалено класифікації функцій і методів управління, теорію управління шляхом виділення й розробки наукових основ адаптивного управління соціально-педагогічних систем, моніторингу діяльності на основі спеціально розроблених комп'ютерних програм та відповідного інструментарію з кваліметричним апаратом обчислення.

Відзначимо, що саме на початку XXI століття науковці в галузі педагогіки приділяють увагу особливостям управління освітою та освітніми закладами в Україні. У 2003 році вийшов навчальний посібник Д. Дзвінчука „Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство” [2], рекомендований Міністерством освіти і науки України для студентів вищих навчальних закладів. Вперше навчальний посібник був присвячений актуальним питанням управління освітою в Україні зокрема, аналізу функцій центральних органів в законодавстві держави, змінам та розвитку законодавчо-нормативної бази, яка регулює відносини в освітній галузі України. Значну увагу приділено питанням ієрархічності управління в освіті, розробки понятійно-термінологічного апарату освітньої діяльності, основам функціонування структурної побудови.

На наш погляд, в даному навчальному посібнику є оптимальним співвідношення теорії та нормативно-правових актів, які регламентують функціонування освітньої галузі та дозволяють ефективно використовувати посібник і як навчальне видання, і як довідковий матеріал.

У цей час (2005 – 2006 рр.) з'являється ціла низка монографій, навчальних посібників, присвячених історично-педагогічному аспекту розвитку управління освітніми закладами в Україні, історико-філософським тенденціям розвитку управління в освіті, підготовці керівників до управлінської діяльності, в яких, безперечно, були порушені питання демократизації управління освітніми закладами в Україні.

У 2005 році вийшла монографія О. Адаменко [1], присвячена історії розвитку української педагогічної науки в другій половині ХХ століття, яка являє собою серйозне наукове дослідження, проведене з використанням сучасних методів та методології. В монографії представлено широке коло історико-педагогічних питань з періодизації розвитку системи освіти та теорії управління: розвиток української дидактики в другій половині ХХ століття; розвиток теорії виховання в Україні; розвиток теорії управління загальноосвітньою школою в Україні.

Отримані результати монографії, які базуються на проаналізованих конкретних фактах, дали змогу автору визначити головні тенденції розвитку української педагогіки в другій половині ХХ століття зокрема, розвиток педагогіки відбувався від обґрунтування авторитарних освітньо-виховних систем до розробки засад гуманістично орієнтованих, демократичних систем. У дидактиці ця тенденція знайшла прояв у поступовому відході від обґрунтування орієнтації навчального процесу на озброєння учнів знаннями, уміннями та навичками до обґрунтування орієнтації навчального процесу на розвиток особистості. У теорії виховання – це поступова відмова від функціонального й розвиток особистісно орієнтованого підходу до виховання. У теорії управління – відмова від обґрунтування орієнтації управління на вплив

і обґрунтування орієнтації на створення умов для забезпечення реалізації мети навчально-виховного закладу [1, с. 469].

Таким чином, початок ХХІ ст. з 2000-го року – до теперішнього часу характеризується бурхливим розвитком демократизації управління освітніми закладами в Україні як на рівні теоретичних засад, так і на рівні провадження розроблених моделей демократизацій управління освітніми закладами на практиці. На цьому етапі відбувається активне впровадження й адаптація досягнень науки з управління освітніми закладами.

Список використаної літератури

1. Адаменко О. В. Українська педагогічна наука в другій половині ХХ століття : монографія / Олена Вікторівна Адаменко. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 704 с.
2. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство Д. І. Дзвінчук. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. – 240 с.
3. Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти: Автореф. дис. ...д-ра пед. наук.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Луганськ, 2005. – 44 с.

Наталія Коршак

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Глобальна інформатизація суспільства є однією з домінуючих тенденцій розвитку цивілізації в ХХІ ст. Завдяки стрімкому збільшенню можливостей телекомунікаційних систем і нових інформаційних технологій формується інформаційне середовище, яке спрощує і водночас ускладнює існування та життєдіяльність людей. Поява інформаційно-комунікаційних технологій сприяє поширенню дистанційного навчання. Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

В останні десятиліття швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання. Нині досліджено напрями підвищення ефективності навчання з використанням інформаційних технологій (В. Биков Р. Гуревич, М. Кадемія, Д. Опеншоу, Н. Тверезовська, І. Хорев, М. Жалдак, Ю. Жук); педагогічні підходи до комп'ютеризації навчального процесу (Б. Гершунський, Є. Машбиць, І. Підласий); дидактичні властивості комп'ютерних засобів (Є. Полат); теорія і практика модульного навчання (В. Огнев'юк, О. Фурман); теорія і практика особистісно-орієнтованого навчання (І. Бех, С. Подмазін, І. Якиманський, В. Рибалка). Незважаючи на велику кількість досліджень сучасна дистанційна освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, не розкриваючи всіх можливостей використання принципово нових форм і методів навчання.

На відміну від зарубіжних моделей, українська дистанційна освіта більш наближена до споживача. Органічно поєднуючи в собі змішані технології відкритої освіти (кейстехнології, TV-технології, мережеві технології),